

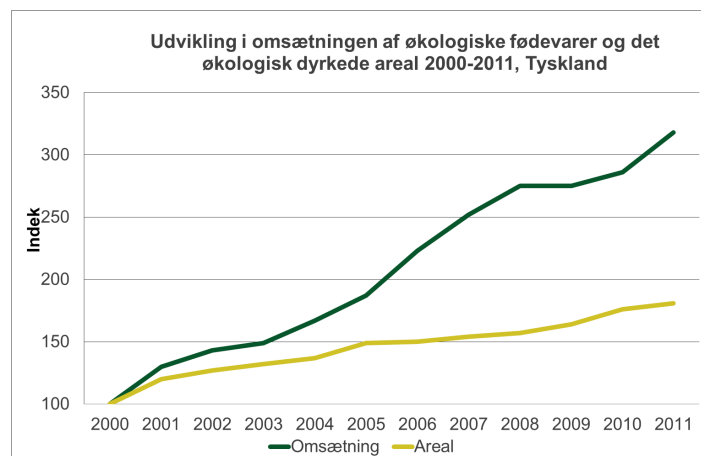
Perspektiver for økologisk planteproduktion

Læs om forventninger til udviklingen i markedet for økologiske landbrugsprodukter og om overvejelser inden omlægning til økologisk produktion. Artiklen har været trykt i pjecen *Produktionsøkonomi Planteavl 2012*.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Markedet for økologiske landbrugsprodukter er i markant udvikling i disse år. Siden økologisk landbrugsproduktion fik sit kommercielle gennembrud i 1980'erne, har der været en positiv udvikling i salget af økologiske landbrugsprodukter og fødevarer til forbrugerne i Danmark. Omsætningen var i starten primært drevet af salget af økologiske mælkeprodukter, men gennem de seneste år omfatter salget i højere grad også planteprodukter, grønsager og kød. Arealanvendelsen til den økologiske landbrugsproduktion udgør i 2012 ca. 7 pct. af det samlede danske landbrugsareal - eller ca. 177.000 ha.

Det danske hjemmemarked er fortsat meget vigtigt for afsætningen af de danskproducerede økologiske landbrugsprodukter, men størstedelen af den vækst, der forventes i den danske produktion i de kommende år, vil ske ved eksport.

Figur 1. Økologisk omsætnings- og arealudvikling i Tyskland i perioden 2000-2011 (mod. e. Den Kongelige Danske Ambassade, Berlin (2012)).

Eksportmarkeder

Danmark ligger geografisk godt placeret med henblik på billig og effektiv adgang til eksportmarkeder, særligt i forhold til det store og attraktive marked i Tyskland. Andre umiddelbart interessante eksportmarkeder for økologisk produktion er Sverige og Frankrig, hvor omlægning af husdyrbesætninger til økologisk produktion har medført et stigende behov for foderkorn. Danmark har desuden i 2012 indgået en handelsaftale med USA, der skal gøre det lettere for danske firmaer at eksportere økologiske produkter til USA.

Det tyske marked er det absolut største for økologiske landbrugsprodukter i Europa, og det er samtidig det næststørste i verden. Kun USA har et større marked for økologiske landbrugsprodukter.

Det tyske marked

Den tyske efterspørgsel på økologiske produkter stiger stærkere end produktionen, hvilket betyder at landet har et betydeligt importbehov. Selvom produktionen af økologiske fødevarer i Tyskland har været stigende igennem de seneste ti år, har den ikke kunnet følge med efterspørgslen. Forbruget af økologiske fødevarer er i den samme periode steget næsten dobbelt så meget som produktionen, hvilket fremgår af figur 1.

Tyskland er nettoimportør af korn, med 15-20 pct. af det tyske kornforbrug dækket via import. Der importeres hovedsageligt hvede, men der sker også en betydelig import af havre fra Danmark. Væksten i efterspørgslen betyder, at der er et stadigt større marked for danskproduceret økologisk korn til det tyske marked.

Inden for proteinafgrøder deler den tyske økologiske husdyrproduktion skæbne med den danske. Det er svært at skaffe økologiske proteinkilder, og der er derfor et stort behov for import af proteinafgrøder til Tyskland. Der er efterspørgsel i form af bælgssæd, f.eks. markært og hestebønne. For oliefrø gælder det, at der er et stort forbrug til såvel konsum som foder. For rapsfrø dækkes ca. 75 pct. af det tyske forbrug af import. Der er altså også gode muligheder for afsætning af økologisk rapsfrø til Tyskland.

Der er også stor efterspørgsel på andre økologisk producerede varer som f.eks. grønsager og frugt. Selvom der er en væsentlig tysk økologisk produktion af kartofler og gulerødder, er der stadig en stor import af disse produkter.

Det tyske marked har ligheder med det danske i forbruget af økologisk producerede animalske produkter. Efterspørgslen efter økologiske mejeriprodukter er stor, og importen af frisk mælk ligger på 26 pct. af forbruget. Økologisk produceret svinekød dækkes af en lille egenproduktion og en tilsvarende lille importeret mængde. Derimod kan de tyske ægproducenter ikke følge med efterspørgslen.

I 2011 steg omsætningen på det tyske marked på økologiske fødevarer fra 6,02 mia. euro til 6,59 mia. euro, hvilket svarer til en vækst på 9 pct. Udviklingen i omsætningen af økologiske landbrugsprodukter fremgår af tabel 1.

Figur 2. Udvikling i omsætning af økologiske fødevarer i Tyskland, mia. euro i perioden 2000-2011 (mod. e. AMI & FiBL 2012).

Udvikling i efterspørgsel på økologiske landbrugsprodukter

Agrarmarkt Informations-Gesellschaft (AMI) og Forschungsinstitut für Biologischen Landbau FiBL har opgjort salget af økologiske varer i Europa i 2010. Salget er i perioden 2000 til 2011 steget markant. Det gælder særligt for Østrig, Belgien, Frankrig, Italien og Holland, mens væksten i procent af det totale marked har været lidt lavere i Tyskland og Danmark.

Det økologiske dyrkede areal vokser i størstedelen af Europa. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der er store arealer med andre afgrøder end dem, der dyrkes i Danmark. Således udgør det økologiske areal med korn kun 19 pct. af det samlede økologiske areal i Europa. 10 pct. af det økologiske areal dyrkes med permanente afgrøder, f.eks. oliven, vindruer og nødder.

Omstillingen til økologisk produktion i Europa synes at foregå lidt trægt i forhold til forbrugernes efterspørgsel på økologiske fødevarer. I Danmark har der i de seneste år været en nettotilgang i areal på 3.000 til 4.000 ha årligt, og det økologiske areal udgjorde pr. 31. december 2011 i alt 177.838 ha. Det er dog langt fra den politiske målsætning om en fordobling af det økologiske areal fra 2009 frem mod 2020. Denne fordobling kræver en nettotilgang om året på ca. 18.000 ha i perioden 2009 til 2020.

Den danske regerings målsætning om en fordobling af det økologiske areal frem mod 2020 kræver omlægning i langt hurtigere takt end i dag.

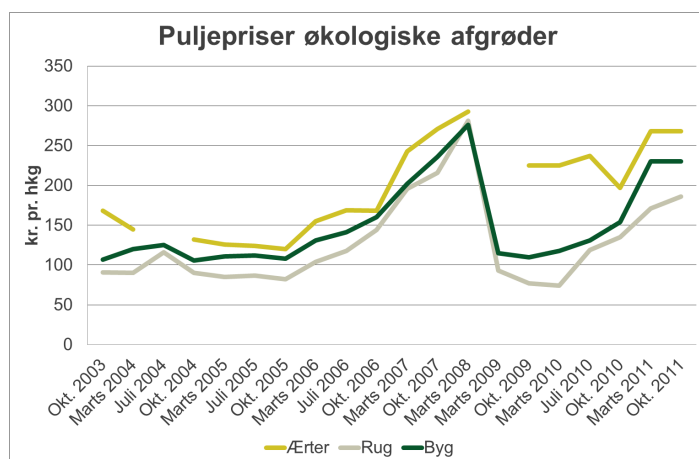
Prisudviklingen på økologiske landbrugsprodukter

Da det økologiske marked fortsat er mere nichepræget end det konventionelle, kan en overproduktion af en bestemt afgrøde hurtigere medføre et fald i prisen. Den enkelte økologiske producent imødegår i nogen udstrækning dette, ved ofte at have et varieret sædskitte og flere afgrøder.

Som det fremgår af figur 3, har der i perioden 2005 til 2009 været en betydelig variation i prisen på økologiske afgrøder. Prisudsvingene skyldes blandt andet en kombination af stigende produktion og en betydelig import af korn. Gennem de seneste to år har priserne ligget på et stabilt højere niveau, og det vurderes, at den stigende efterspørgsel på økologiske varer vil være med til at fastholde priserne på et højere niveau end i 2009.

Prisen på foderbyg har i Tyskland, i perioden 2006-2012, varieret mellem 190-350 kr. pr. hkg. Det seneste år har prisen ligget i intervallet 240-260 kr. pr. hkg, hvilket svarer til prisniveauet i Danmark. Historisk set har prisniveauet i Danmark ligget lidt lavere end i Tyskland, men en stigende pris på importeret korn fra Østeuropa har været med til at fastholde et relativt højt prisniveau i Danmark. Forventningen til det danske prisniveau på korn vil derfor ligge på niveau med det tyske eller en anelse lavere.

Skandalen fra Italien i 2011, hvor konventionelt korn blev solgt som økologisk korn, har medført en stigende efterspørgsel på afgrøder, som er produceret med en stærk og troværdig dokumentation for overholdelse af regler og standarder. Dette har medført en øget efterspørgsel på danskproduceret korn.

Figur 3. Prisudviklingen i DLG's puljepriser, hvor tallene har været tilgængelige. Udvalgte økologiske afgrøder 2003-2011. (Mod. e. www.farmtal.dk). Prisen for økologisk korn i puljen bliver opgjort 31. oktober, 31. marts og 31. juli og opgøres ud fra den afsætning, som DLG har gennemført den pågældende periode.

Tilskud til omlægning

Planteavl under omlægning til økologisk dyrkning modtager i de to første år efter omlægningen det såkaldte omlægningstilskud. Omlægningstilskuddet skal kompensere for, at afgrøderne først i den tredje vækstsæson kan sælges som økologiske afgrøder.

Afhængig af den enkelte producents situation er der flere muligheder for at optimere omlægningssprocessen i de to første år efter omlægningen. De

aktuelle muligheder for tilskud til økologisk produktion fremgår af tabel 1. For at opnå det supplerende OM-tilskud skal den enkelte bedrift opretholde økologisk produktion i mindst fem år.

Tabel 1. Tilskud ved omlægning til økologisk jordbrug eksklusiv enkeltbetaling (NaturErhvervstyrelsen)

Det samlede tilskud ved omlægning til økologi (hertil kommer enkeltbetaling)			
År fra omlægning	1.-2. år	3.-5. år	Efterfølgende år
	kr. pr. ha, pr. år		
EL-støtte ¹⁾	ca. 820	ca. 820	ca. 820
OM-tilskud ²⁾	1.050	100	0
I alt	ca. 1.870	ca. 920	ca. 820

Overvejelser inden omlægning til økologisk planteproduktion

Hvis man overvejer at omlægge til økologisk planteavl, kan man som husdyrproducent omlægge hele produktionen eller blot markbruget. Ligeledes kan man som plantavler nøjes med at omlægge noget af driften, hvis man gerne vil gøre sig sine erfaringer på et mindre areal.

Hvis man kun omlægger en del af bedriften, anbefales det, at man omlægger så meget, at omlægningen har en væsentlig økonomisk betydning for bedriftens samlede indtjening. Dermed vil der være et væsentligt økonomisk incitament til at prioritere den økologiske produktion. Det kan passende være mindst en tredjedel af arealet, der omlægges.

I boksen "Omlægning til ny produktionsform" nævnes en række spørgsmål, som bør overvejes inden man går i gang med en omlægning til økologisk produktion.

For at kunne blive økologisk producent er det desuden et krav, at der udarbejdes en omlægningsplan, som skal underskrives af en autoriseret økologikonsulent. Et besøg af økologikonsulenten er en god anledning til at få spurgt ind til de ting, der kan herske usikkerhed omkring. Økologikonsulenterne kan også hjælpe med at vurdere, hvordan ejendommen bedst tilpasses en økologisk produktion, og sammen med økonomikonsulenten kan der udarbejdes et budget for den fremtidige produktion. De forskellige rådgivningsvirksomheder har enten en økologikonsulent ansat eller har et samarbejde med rådgivningsvirksomhed, der har den fornødne ekspertise.

Omlægning til en ny produktionsform

- er en større strategisk beslutning, som bør træffes på et veloplyst grundlag. Overvej bl.a. følgende:

- Tror jeg på attraktiv fremtid for priserne og produktionsvilkårene?
- Hvordan er mine muligheder for at få dækket næringsstofbehovet nu og i fremtiden?
Evt. samarbejde med en husdyrproducent?
- Hvad kan jeg forvente at høste i udbytte, og hvordan skal sædskiftet sammensættes?
- Hvordan er ukrudtstrykket på mine marker?
- Hvilke muligheder har jeg for at opnå kontrakt på - eller træffe aftale om afsætning af specialafgrøder med særlig god økonomi?
- Hvilke ændringer i arbejdsbelastning og maskinpark (og deraf følgende økonomi) vil en omlægning kræve?
- Vil jeg som driftsleder se en positiv udfordring i den økologiske produktionsmetode og de muligheder og begrænsninger, der ligger i den?
Eller vil jeg se den økologiske produktionsmetode som en irriterende hæmsko?

Nogle økologer er pionerer i forhold til produkt- og markedsudvikling - er det en interessant opgave for mig?

Konklusion

- Efterspørgslen efter økologiske landbrugsprodukter på det nærliggende tyske marked er stigende. Det lover godt for dansk eksport.
- Prisudviklingen på økologiske salgsafgrøder til det danske og det tyske marked følger ikke altid det konventionelle fuldstændigt. Der ses dog mange paralleller mellem prisudsvingene, og historisk har prisen på økologiske kornafgrøder i gennemsnit ligget ca. 70 pct. højere end prisen på tilsvarende konventionelle kornafgrøder.
- Afhængigt af den enkelte producents situation er der flere muligheder for at optimere omlægningsprocessen.
- Omlægning til økologisk produktion er en strategisk beslutning, og mulighederne for omlægning bør vurderes for den enkelte ejendom.

Kilder

- Ami & FiBL (2012): Report: The world of organic agriculture.
- Den Kongelige Danske Ambassade (2012): Økologirapport, Tyskland juni 2012. Ambassaderapport fra Den Kongelige Danske Ambassade, Berlin.
- www.naturerhvervstyrelsen.dk

[Til top](#)